

Kati Madarász Decsi a Lucia Veselá sa donedávna osobne veľmi nepoznali. Minulý rok však na základe úspešných výsledkov otvorenej výzvy absolvovali spoločnú výstavu v bratislavskej Flatgallery (jar – leto 2020). Na výzvu reagovali so svojimi výstavnými projektmi samostatne, ale príbuzná povaha ich tvorby a množstvo priesečníkov priviedli vtedajších kurátorov (Andreja Jaroša a mňa) k ich spojeniu do výstavného tandemu. Na výstave v Bratislave autorky nadviazali po prvýkrát dialóg, ktorý sa akosi spontánne prelial do (ich/našej) ďalšej spolupráce, ktorej výsledkom sa stala intervencia v Záhorskej galérii a k nej patriaci katalóg.

Tiché Rozhovory je spoločný autorský projekt vizuálnych umelkýň Kati Madarász Decsi (*1982) a Lucie Veselej (*1985) vytvorený pre Záhorskú galériu Jána Mudrocha v Senici na základe príbuznosti ich aktuálnej i nedávnej tvorby. Vzniku katalógu predchádzala výstava s rovnomenným názvom prebiehajúca v Záhorskej galérii v termíne od 22. 10. 2021 do 16. 1. 2022.

Nadviazané rozhovory na bratislavskej výstave medzi autorkami pretrvali, stali sa však skôr tichými, založenými na empatii, podobnosti ich rozmýšľania a vnímania okolitej reality. Z ich ďalšej kolaborácie a vciťovania sa akosi prirodzene vyplynulo, že vo výsledku – v expozícii pre Záhorskú galériu – nie je úplne nutné sa sústreďovať na jednotlivé autorstvo, čím sa diela v rámci priestoru mohli organicky previazať. Napriek tomu, že sa Kati Madarász Decsi a Lucia Veselá zaoberajú rôznymi médiami, ich výstava vytvára pomerne symbiotický celok, krehký vo svojej podstate i umiestnení na časovej priamke. Styčnými bodmi sa v *Tichých Rozhovoroch* stali otázky plynutia času, jedinečnosť, ale zároveň aj banálnosť okamihu. Každá z autoriek pristupovala k vyjadreniu týchto princípov špecificky – Decsi sa sústreďovala najmä na experimentálnu polohu maľby a objektu s využitím prírodných farieb a materiálov v rámci preverovania ich životnosti/dočasnosti, Veselá zase skúmala vzťah maľby, analógovej fotografie a objektu k prírodným, atmosférickým javom/stavom v analógii k vzťahom medziľudským.

Kati Madarász Decsi v rámci výstavy *Tiché Rozhovory* v Záhorskej galérii Jána Mudrocha predstavuje časti svojich mohutných „time specific“ cyklov *Transparentné kusy* (od 2011) a *Zemobrazy* (od 2015). Označenie časovo špecifické sa tu ako kategória ponúka práve preto, lebo samotná autorka ich takto charakterizuje – ako časovo ohraničené výskumy, v rámci ktorých sa napríklad súboru *Transparentné kusy* venuje už desiaty rok z pôvodných vyčlenených desiatich (2011 – 2021). Na výstave v Senici zo spomenutých cyklov prezentuje široké spektrum výstupov od monumentálnej realizácie vo vstupnom priestore výstavy tvorenej z čiastkových kresieb/malieb lepených do jedného kusu (*Transparentné kusy*, 2021) cez stredné formáty až po miniatúrne epoxidové objekty evokujúce šperky. Pokračuje v predchádzajúcich veľkoformátových realizáciách – inštaláciách a environmentoch, ale aj v type komornejšej a plošnejšej adjustácie ako pri iných výstavách. Prezentovaný výber v Senici pozostáva z malieb rôznych veľkostí a epoxidových objektov rozmanitých tvarov vytvorených za posledné dva roky.

Kati Madarász Decsi vo svojej tvorbe využíva experimentálne autorské postupy, ktorých výsledkom sú jemné maľby na rôznych typoch papierov tvorené zeminou a prírodnými šťavami. Okrem maliarskych výstupov tieto princípy integruje aj do epoxidových a plexisklových objektov. Pre autorkin cyklus *Transparentné kusy* je charakteristický experiment s materiálom pretavený do jemných, vizuálne až akvarelových malieb, pri ktorých ako podklad používa viaceré druhy papiera (rôzne gramáže, baliaci papier, pergamenová náhrada, hodvábný papier, čínsky papier), prírodné farbivo a finálne ustálenie/fixovanie. Farba zastúpená prírodným extraktom z červenej kapusty je volená pre jej nestálosť a tendenciu blednúť, čím sa ešte väčšmi podčiarkuje celková efemérnosť diel. Autorka zobrazuje predmety bežnej spotreby: kanvice, krhly, žehličky, rôzne nádoby, pomôcky a náradia, na ktoré síce upriamuje našu pozornosť, ale zároveň ich vysokou mierou abstrahovania znejasňuje. Robí ich menej viditeľnými/čitateľnými, a tým ich aj „ztransparentňuje“. Objekty zachytáva samostatne, akoby formou portrétov, pričom sa vyhýba postupom a kompozičným schémam klasického zátišia. To, čo vo výsledku vidíme, je skôr odtlačok alebo tieň, z ktorého sa vytratila značná miera predmetnosti. Miznutie formy je zapríčinené opakovaným zobrazovaním námetu a tiež samotnou nestálosťou materiálu/nosiča, ktorý sa postupne opotrebuje a bledne. Nutný rozpad formy je však pri *Transparentných objektoch* – objektoch zaliatych do epoxidu (2020 – 2021), ktoré dopĺňajú realizácie na papieri, na čas pozastavený. Epoxidové tvary nám preto môžu vzdialene evokovať prehistorické fragmenty živej prírody stuhnutej v skamenenej živici, formy kryštálu alebo šperku. V expozícii v Senici sú objekty nainštalované tak, aby reagovali na usporiadanie malieb autorky Lucie Veselej a dopĺňali ich, čím vytvárajú medzi nimi „dialóg“. Niektoré sú inštalované priamo na obrazoch, iné na zemi, niekedy viditeľne, inokedy skôr skryto. Súbor autorky Kati Madarász Decsi *Transparentné kusy* navodzujúci mnohoznačnosť výpovedí nám vo všeobecnosti prostredníctvom výstavy pripomína neúprosné plynutie času a uplynutie. Jeho krehké tvaroslovie je odsúdené na postupný zánik končiaci

akoby na počiatku – prázdnom podklade. Diela tak môžeme vnímať ako akési odtlačky minulej prítomnosti, ktoré nám pripomínajú vlastnú dočasnosť.

Decsi podobne pristupuje aj k ďalšiemu súboru, ktorého časť v Záhorskej galérii dopĺňa vystavené *Transparentné kusy*, a to k cyklu *Zemobrazy*. V *Zemobrazoch* pracuje s pamäťou, spomienkami a osobným archívom. Zobrazuje postavy vytrhnuté z pôvodných kontextov a situácií, ktoré predstavujú členov jej rodiny a blízkych umiestnených v neutrálnych prostrediach. Figúry dopĺňa o „personifikácie“ alebo symboliku prírody a života. Často sa pri nich objavujú atribúty, ako kruh, lopta, konár atď. Postavy maľuje zeminou zmiešanou s vodou, čím vytvára akúsi akvarelovú dočasne vrstvenú maľbu, ktorá vplyvom svetla a ostatných poveternostných podmienok postupne bledne a opadáva. Túto rozpadajúcu sa štruktúru sa autorka nesnaží fixovať, práve naopak, ponecháva ju vlastnému osudu a postupnej erózii. Výjavy však dočasne uchováva a prezentuje vo vytvorených objektoch, v akýchsi škatuľkách/„krabíčkách“/schránkach z plexiskla. Tento princíp platí najmä pre *Zemobrazy* vystavené v Senici, do ktorých ešte primiešava aj lepidlo, čím experimentuje s textúrou materiálu. Na podobnom princípe uchovávaní alebo akejsi „zbernej banky“ je založený aj objekt z plexiskla s názvom *Transparentné kusy – zberná krabica* (2021), kde autorka zozbierala jednotlivé miniatúrne skice a maľby, ktoré v rámci súboru *Transparentné kusy* vznikli a doplnili väčšie *kusy*. Malé realizácie niekedy vznikali ako predlohy k realizáciám väčším, ale i ako samostatné maľby alebo podklady pre zalievanie do epoxidu. Objekt „zbernej krabice“ funguje na princípe akéhosi kaleidoskopu, keď ho divák v rámci expozície môže vziať do rúk a otáčať. Jednotlivé kresbičky/maľbičky vo vnútri sa presýpajú a vytvárajú vždy inú priestorovú a farebnú situáciu. Novším typom autorkinej realizácie (nielen v rovine námetu, ale aj spracovania) je efemérna priestorová inštalácia vytvorená z abstrahovaných tvarov rúk vystrihnutých z rôzneho druhu papiera odkazujúca na atmosférickosť a krehkosť dejov života (*Ruky*, 2020). Na výstave v Záhorskej galérii vhodne dopĺňa súbory *Zemobrazy* a *Transparentné kusy*, pričom ideovo nasleduje podobnú líniu. V priehľade miestnosti svetelno-priestorovo rozohraná intervencia výborne funguje s rozpadávajúcou sa štruktúrou figúry a prírodného motívu brezy na obraze Lucie Veselej *Objatie* (2021), adjustovanom v predchádzajúcej miestnosti galérie.

Lucia Veselá na výstave *Tiché Rozhovory* taktiež ako Decsi prezentuje aktuálnu tvorbu a tvorbu z posledných rokov primárne zameranú na prácu s maľbou a vlastným analógovým fotografickým záznamom, ktoré dopĺňa o ďalšie médiá – objekty, zvukové nahrávky a videozáznam z performance. Veselá sa vo svojej aktuálnej tvorbe sústreďuje na hľadanie foriem vyjadrených najmä prostredníctvom maľby a fotografie, s ktorou však zaobchádza skôr maliarsky a naopak. Na výstave v Záhorskej galérii v jej prípade vzniká voľnejšie previazaná štruktúra usporiadania tvorená z malieb a analógových fotografií prevažne monochrómej farebnosti, objektov z krehkých materiálov a prírodnín, zo zvuku a videa. Jednotlivé médiá i diela samotné odkazujú na predmety a situácie z každodenného života a atmosférické svetelné momenty dňa. Vystavený súbor nadväzuje na autorkine predchádzajúce projekty zaoberajúce sa človekom/prírodou na báze reflektovania jedinečných okamihov v medziľudských vzťahoch a prírodných situáciách. Dôraz kladie na hľadanie možností koexistovania výtvarných či nevýtvarných materiálov s prirodzenými poveternostnými podmienkami, ako denné svetlo, voda, vzduch, vplyvajúcimi na vznik jej diel. Vciľujúca sa forma Veselej tvorby je založená na vnímaní jemných nuáns a zmien, ktoré nastávajú pri prechode z jedného stavu do druhého. Autorka podľa rôznej miery fixácie vzniknutých motívov na nich ďalej necháva pôsobiť rôzne vplyvy (vodu, slnko, vzduch, teplo), pričom počíta so zmenou a možnosťou deštrukcie nestáleho nosiča/materiálu a motívu. Zobrazovaným momentom medziľudských či prírodných vzťahov prisudzuje osobnú poetiku a stvárnjuje ich s rôznou mierou abstrakcie a znejasnenia ako autonómne portréty prchavých situácií. Bez snahy o naratívny podtext. Predmety a situácie z každodenného života tak nesú rôznu mieru oslobodenia od pôvodných významov a získavajú význam nový.

V rámci tvorby malieb a analógových fotografií Veselá citlivo pristupuje nielen k zachyteniu námetu, ale aj k samotnému technologickému procesu vyvolávania fotografie a nanášaniu farby pri maľovaní. Nedávno osvojené fotografické princípy, ktoré intenzívne študuje, sa akosi prirodzene pretavujú aj do spôsobu, akým momentálne uvažuje o maľbe. Už samotný proces vytvárania fotografií nie je úplne tradičný. Namiesto štandardného vyvolávania v tmavej komore ich exponuje v rôznych svetelných podmienkach denného svetla, čo sa premieta do ich farebnosti, rozostrenia a osvetlenia námetu. Zaujíma ju čas a intenzita svetla, ktorému vystavuje fotocitlivý papier alebo iné podklady natreté fotocitlivou vrstvou. Vývojkovým roztokom a časom osvitú preto zámerne manipuluje. Na výstave v Senici prezentuje selekciu z fotografického cyklu nazvaného *Modus Vivendi*, na ktorom pracuje od roku 2020. Zábery ponecháva nie úplne predvídateľnému procesu, ktorý môže ich obraz (odraz reality) do značnej miery zdeformovať. Výslednej forme záznamu tak na druhej strane vracia prchavosť prvotného momentu „cvaknutia“ fotoaparátu. Princíp autorsky riadenej – neriadenej fotografickej expozície prenáša aj do spôsobu maľovania. Skúma prieniky maliarskeho a fotografického média v obsahovej, námetovej i technickej rovine. So zosvetľovaním a stmavovaním plôch pracuje na princípe farebných prechodov – gradientov. Tento spôsob uplatňuje napríklad vo veľkoformátovej

maľbe s názvom *Podvečer* (2021), na výstave nainštalovanej v barokovej kaplnke historickej budovy galérie, ktorá pôsobí až transcendentálnym dojmom v kontraste a zároveň súznení s pôvodnými barokovými freskami priestoru. Maľby a fotografie Lucie Veselej sa nám teda skôr môžu vyjavovať ako pocitové efemérne časovo determinované stopy na pomedzí abstrakcie a reality, než konkrétne výjavy.

Samostatnou kategóriou prezentovanou na výstave v Senici sú objekty a inštalácie vytvorené z prírodných alebo mäkkých materiálov evokujúce abstraktné intímne miesta určené pre pobyt človeka, jeho kontempláciu a ochranu. Krehkosť ich konštrukcie a subtilnosť vzhľadu sú odkazom na ľudskú a vzťahovú citlivosť. U Veselej sa často objavuje motív akejsi bariéry, ktorú však podrobujeme spochybneniu z hľadiska jej samotnej funkcie a pevnosti – pevné mení na mäkké, stabilné podrobujeme nestabilite. Tento moment sa neobjavuje len v jej objektoch, ale aj v jednom type malieb, kde pracuje s abstrahovanými miznúcimi alebo sa zosúvajúcimi prvkami obytného priestoru. V najnovšom objekte vytvorenom špeciálne pre výstavu nazvanom *Mäkký kút* (2021) autorka pracuje s rohom miestnosti, ktorý je väčšinou spojený s negatívnou asociáciou niečoho bezútešného, evokujúceho trest („kľáčať v kúte“). Ona v rohu galérie, naopak, vytvára mäkký príjemný prírodný priestor z tráv určený na kontempláciu diváka, doplnený o záznam pomalého nádychu a výdychu. V diele *Štít* (2021) zase rozohráva premeny maľby na participatívny objekt. Efemérnu maľbu gradientu zvnútra vystlanú mäkkým materiálom mení na objekt pripomínajúci matrac, ktorého sa divák môže dotknúť, oprieť sa oň. Objekt *Úkryt* (2021), reinštalovaný v inej podobe ako na predchádzajúcich výstavách – dekonštruovaný na dve časti, zobrazuje zase abstraktný intímny priestor prírodného úkrytu, evokujúci návrat k niečomu pôvodnému a prirodzenému. Krátky videozáznam s názvom *Rozhovor* (2020), prebiehajúci na základe dotyku a spoznávania sa bez slov, je vo výstave symbolicky umiestnený na záver, v poslednej miestnosti. Ústredná myšlienka záznamu sa viaže k dotyku ako spôsobu medziľudskej komunikácie, ktorý Veselá „oživuje“ a uvažuje o jeho dôležitosti rovnako ako o dôležitosti prejavu slovného. Dotyk človeka a prírody sa často v jej tvorbe spája v jedno. Prírodu, obydlie a ľudí, ktorí nás obklopujú, vníma ako zdroje „pohladení“ formujúce naše jestvovanie. Haptická charakteristika diel zameraná na zmysly a osobnú skúsenosť sa pre autorku stala dôležitou témou nielen v tvorbe, ale i v samotnej komunikácii s divákom.

Spoločnými menovateľmi výstavy *Tiché Rozhovory* a akýmiisi jej atribútmi sa stali dočasnosť, prchavosť, jemnosť, mäkkosť, krehkosť a pomínutelnosť živých i neživých foriem, blednutie, práca so svetlom a atmosférickými podmienkami, narábanie s prírodným materiálom, archívom a spomienkami, a tiež náhodné stretnutie podobných motívov rúk, častí prírodnín (konár, steblo) i reprezentácií uzavretého cyklu medziľudských aj prírodných vzťahov. Snaha autoriek o zachytenie času, jeho spomalenie a fixovanie na čas neurčitý je pokusom o hlbšie skúmanie nimi zvoleného média, ale aj bežných životných situácií a nutností, ktorým je vystavený každý z nás. Bez rozdielu. Obe svoj umelecký záujem v rámci kolaborácie na projekte *Tiché Rozhovory* smerovali k artefaktom z intímneho prostredia človeka, ale aj k prírode a jej javom. Využívali osobný archív výpovedí a spomienok, ktorý však vždy nesie aj jazyk univerzálny. Zachytávali proces spomalenia, ktorým sa túžia/túžime vymaniť z nezmyselnej rýchlosti vnímania okamihu prítomnosti.

Asi aj vďaka pandémie mnohé rozhovory stíchli a stali sa menej hlučnými, no zato idúcimi viac pod povrch vecí a do hĺbky. Naučili nás zastavovať sa a vnímať intenzívnejšie. Teraz je už na nás, či sme ochotní, tak ako autorky, hľadať nový modus vivendi – formu spolunažívania, súžitia – ako lepší model zajtrajška.

Kati Madarász Decsi (*1982, Nové Zámky) je absolventkou Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach v odbore grafika a experimentálna tvorba pod vedením prof. akad. mal. Rudolfa Sikoru. Je finalistkou Ceny Nadácie NOVUM za rok 2018 a 2019, keď získala 1. miesto. Venuje sa experimentálnej grafike a maľbe s presahom do objektu, inštalácie a environmentu. Žije a tvorí v Nových Zámkoch.

Lucia Veselá (*1985, Trnava) je absolventkou Ateliéru mal+by pod vedením doc. Mgr. art. Klaudie Kosziby, ArtD. na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave a FVU AKU v Banskej Bystrici. V roku 2019 sa stala finalistkou súťaže Maľba – Cena Nadácie VÚB. V autorskom programe sa venuje maľbe a jej presahom, objektom, inštaláciám, fotografii a videu. Žije a tvorí v Bratislave.

Marianna Brinzová